

Ifj. PERJÉSI György A Magyar Király Csendőrség létszámalakulása 1938–1945

A Magyar Királyi Csendőrség történetének utolsó hét esztendejét választottam vizsgálódásom tárgyául, mely a bécsi döntésektől egészen a testület feloszlásáig terjedő időszakot foglalja magában 1938 őszétől 1945 márciusáig. Ekkor a szervezet létszámképzésében alapvető változások álltak be.¹

1938-ban és 1940-ben a német és az olasz kormány határozatainak értelmében Magyarországhoz visszacsatolták a Felvidék egyes déli részeit és részben Erdélyt. A határok revíziójához az utat a Müncheni Egyezmény nyitotta meg, melyet CHAMBERLAIN angol és DALADIER francia miniszterelnök, valamint HITLER továbbá MUSSOLINI írták alá 1938. szeptember 29-én és 30-án. Ez az egyezmény tartalmazza a területrendezéseket.

Az első Bécsi Döntés értelmében 1938. november 2-án a német RIBBENTROP és CIANO olasz külügyminiszterek döntése alapján a Felvidék déli területeinek jelentős része visszakerült Magyarországhoz.

A második Bécsi döntést 1940. augusztus 30-án, az eredménytelen magyar-román tárgyalások után hozták meg, mellyel Erdély északi területeit kapta vissza Magyarország.

A döntések értelmében a trianoni Magyarország területe 93 ezer km²-nyi területére 160 ezer km²-re nőtt, és a lakosság száma 9 millióról 13 millióra emelkedett. A meggyarapodott ország nagy- és kisközségeinek száma is több mint kétszeresére nőtt, 3200-ról 6802-re, a kiemelten fontos kistéleplésekkel együtt. Ezek a helységek a csendőrség működési területe alá tartoztak.²

A terület gyarapodásával együtt növelni kellett az őrsök, valamint az irányító szervek és parancsnokságainak számát is.

Az eddigi 8 csendőrkerületet számát 10-re emelték, a kolozsvári és marosvásárhelyi kerület felállításával. Az országban ekkor 38 osztály, 80 szárny, 193 szakasz, valamint 1375 őrs működött. Ebből 11 volt vasúti-, 22 közlekedési, 11 vízi- 19 repülőtéri- és 11 híradós őrs volt. Lovasőrsként 118, vegyesként 16, a többi gyalogosként teljesített szolgálatot.

Különítményeket is állítottak fel, számszerint hatot: Nagytétényben, Soroksáron, Seregházán, (Vas megye, Marcali járás), Sajkásgyörgyön és Nádálján (Bács-Bodrog megye, Zablyai járás) és Mozsoron (Bács-Bodrog megye, Titeli járás)

Új karhatalmi csendőr századokat is működtettek Győrben, Szabadbattyánban, Letenyén, Lenti-ben, Főherceglakon, Újvidéken, Bárcán, Aknamaszlatinán, Mérken, Bánffyhunyafon, Zilahon és Nagydemeteren, összesen tizenkettőt.

1942-ben hozták létre a Galántai Csendőrzászlóaljat, 3 puskás századdal, 1 nehézfegyver századdal, 1 kerékpáros századdal és 1 könnyű harcokosi századdal, a Nagyváradai Csendőriskolát 5 századdal, az Ungvári Csendőrtanzászlóaljat 5 puskás századdal és már működött a Szombathelyi Csendőrtanzászlóalj is az őrsparancsnoki és járőrvezetői iskolával.³

A Tábori Csendőrség felállítására és alkalmazására az első Bécsi Döntés idején került sor, először a felvidéki területek katonai megszállásakor, majd 1940 szeptember és októberében az erdélyi bevonuláskor, és a Délvidék visszafoglalásakor működött a csendőrség ezen szakszolgálatára.

A gyorshadtesthez tábori csendőrosztagot osztottak be.

Személyirányító és Katonagondozó állomásokat állítottak fel. A legnagyobbat Lavocsnén. A VKF Szállásmesteri Csoportjánál is létesült egy tábori rendészeti őrs, valamint a Székely Határvédelmi Parancsnokságon is egy tábori csendőr osztág. SZELEVÉNYI Tibor százados parancsnoksága alatt, aki az Új völgyében hősi halált halt.⁴

1940-ben készített 1198 db Tábori csendőr-jelvény számából arra tudunk következtetni, hogy a tábori csendőrség létszáma kb. 1200 fő körül lehetett. Ezekhez a szervezetekhez és osztágokhoz, zászlóaljokhoz a hivatalos csendőrkeret mellett tartalékos honvédeket is beosztottak.

Sajnálatosan az ide behívottak nem voltak kellőképpen felkészítve a háborús feladatokra. Felszerelésük hiányos volt és kiképzésük is elmaradt a követelményektől. Mégis sok esetben hadrendbe állították őket, vagy belesodródtak a harcokba és igen súlyos veszteségeket szenvedtek. Különösen a 109-es tábori őrzászlóalj. Ojtoznál, ahol FEKETE Pál alezredes, a zászlóalj parancsnoka is hősi halált halt. Századai Tordánál és Hargitánál véreztek el. Az Oitozi-szorosból HAJNÁDY Endre csendőr hadnagy csak közelharc árán tudott kitörni.

Meg kell említenem a 10., 102., 103., 105. és 106. tábori őrzászlóaljakat.⁵ A Nyilaskeresztes Párt utasítására megszervezték a harcfelegyet biztosító alakulatokat, és megalakult a Nyilas Számonkérő Szervezet Katonai Csoportja, ahová 41 csendőr egyént osztottak be, 5 tisztet és 36 altisztet.

A kassai bombázás, a kárpátaljai, erdélyi és délvidéki partizántámadások után nyilvánvalóvá vált, hogy a háború kiterjed Magyarországra is, melyet 1944-ben a szovjet hadsereg betörése követett.

A mozgósított és felvonultatott csendőrerők a harcokba keveredve súlyos veszteségeket szenvedtek az ország egész területén, a Vereckei-szorostól Debrecenen át, Torda, Budapest eleste után Marcaliig.⁶

A veszteségkimutatások szerint a csendőr tisztikarnak 24 hősi halottja volt, és még az újrabehívtak közül, a feltöltésre szánt tisztek közül is hárman estek el. A legénység hősi halottainak számát nem lehetett megállapítani. 132 halottnak a nevét ismerjük, természetesen ez csak elenyésző száma az összes elesettnek. Légi tevékenység következtében a legénységből 25-en veszítették életüket.

A harcok során sokan estek fogságba. A hadifogolytáborokban a különböző járványok és betegségek következtében 11 tiszt és 16 altiszt halt meg.

Sokan reménytelen helyzetükben öngyilkosságot követtek el (16 tiszt és 3 altiszt).⁷

A csendőrség születésének 64. évfordulóján a Magyar Közlöny 1945. évi 26. számában megjelent az Ideiglenes Nemzetgyűlés rendelete, mely megállapította a testület történelmi felelősségét. A rendelet a testület intézményeit megszüntette és szervezeteit feloszlatta. Mindazokat a személyeket, akik a csendőrség szolgálatában álltak, elbocsátották, nyugdíjukat és kegydíjukat megszüntették.⁸

Más szervezeteket nem bélyegeztek meg ilyen súlyosan, mint a csendőrséget. Megindult a csendőrség felszámolása, amiben különösen Erdei Ferenc parasztpárti író, belügyminiszter jeleskedett.

A háború után még 15.828 csendőr élt Magyarországon, akiknek igazolnia kellett múltjukat. Az igazolások során mindössze 271 főt igazoltak le. A többieket internálták, vagy rendőri felügyelet alá helyezték, illetve munkatáborokba zsúfolták össze: Tiszalök, Kazincbarcika, Csepel, Recsk stb. Akik népbíróság elé kerültek, azokat háborús vagy népellenes bűntettek elkövetésével vádolva ítélték el. Közülük 25 csendőrtisztet és 48 altisztet végeztek ki.

Az erőszakos cselekmények következtében 10 csendőrtiszt halt meg.

Legutóbbi felmérésem szerint az 1994. évi Csendőrségi Zsebkönyvben feltüntetett 969 tiszt közül már 715-en meghaltak. A maradék 254 kitevődik az emigráció szórványaiban-, vagy a még idehaza élő kb. 31 tisztből.⁹

Évtizedek múlva az Alkotmánybíróság határozatában kimondta, hogy a csendőrséget megszüntető rendelet szankciói alkotmányellenessé váltak.¹⁰ A nyugdíjjogi hátrányokat megszüntették. A törvénysértő elítéléseket semmissé nyilvánították. Ezzel a ma élő csendőregyének becsületét helyreállították.¹¹

Jegyzetek:

¹ KAISER Ferenc: *a Magyar Királyi Csendőrség története a két világháború között*. Pécs, 2002, Pro Pannónia Kiadó Alapítvány. /Pannónia Könyvek./ 175 p.

² Az 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről határozta meg a Magyar Királyi Csendőrség feladatrendszerét és működési területét.

³ Csendőrségi Lapok szerkesztősége (szerk.): *A Magyar Királyi Csendőrség zsebkönyve*. Budapest, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, Belügyminisztérium.

⁴ SZAKÁLY Sándor: *A magyar tábori csendőrség története 1938-1945*. Budapest, 2000, Ister, 173 p.

⁵ KÖVENDY Károly: *Csendőrök a Kárpátokban*. s.l., 1953. a szerző kiadása.

⁶ REKTOR Béla: *A Magyar Királyi Csendőrség oknyomozó története*. Cleveland, Ohio, USA, 1980, Árpád Kiadó, 229-297.p.

⁷ id. PERJÉSI György: *Csendőrségi biográfia*. Kézirat, a szerző birtokában.

⁸ Magyar Ideiglenes Nemzeti Kormány 1690/1945.sz.r. a csendőrség feloszlásáról és az államrendőrség megszervezéséről.

⁹ Vö.7. jegyzettel.

¹⁰ 44/1991. (VIII.28.) alkotmánybírósági határozat.

¹¹ A rehabilitációs folyamat korábban kezdődött. A minisztertanács 86/1987.sz. rendeletével hatálytalanította a rendeletnek mellékletében fel nem sorolt rendeleteket. 1991. november 21-én pedig a kormány a 93/1990.sz. rendeletében intézkedett az 1945 és 1963 között törvénysértő módon elítéltek társadalombiztosítási és nyugdíjjogi helyzetének rendezéséről. (szerk.)